

ВИСНОВКИ

Дослідження стану, проблем та перспектив розвитку регіонів, аналіз процесу формування та реалізації регіональної політики в Україні, дозволяє зробити певні висновки.

Здійснюючи економічну політику, уряд України зобов'язаний чітко й обґрунтовано сформулювати цілі соціально-економічного розвитку, дезагрегувати їх на галузеві й регіональні рівні, поставити завдання перед суб'єктами підвідомчих територій, інвестувати державні програми і проекти, забезпечити контроль за виконанням законодавчих актів, правових норм. Найявністю в Україні інституційної невідповідності розробки і реалізації державної регіональної політики, відсутністю чіткого розмежування функцій і належної координації діяльності органів і структур, які беруть участь у її проведенні перешкоджають ефективному розвитку регіонів.

Вдосконалення інституційного забезпечення регіональної політики України вимагає реалізації системи заходів, серед яких, на нашу думку, мають бути:

1) створення центрального органу виконавчої влади (Міністерства, Державного Комітету), відповідального за розроблення й реалізацію державної регіональної політики, розвиток місцевого самоврядування та наділення цього органу достатнім обсягом повноважень і ресурсів для вирішення комплексу проблем, пов'язаних із регіональним та місцевим розвитком;

2) вдосконалення системи органів державної виконавчої влади та місцевого самоврядування на регіональному і місцевому рівнях;

3) визначення базової наукової або науково-аналітичної установи для проведення різноаспектного комплексного моніторингу тенденцій та проблем соціально-економічного розвитку регіонів, обґрунтування механізмів державної регіональної політики;

4) здійснення докорінної перебудови системи статистичного забезпечення державної регіональної політики на основі суттєвого розширення статистичної бази регіонального і місцевого розвитку і приведення її у відповідність до стандартів ЄС;

5) розбудова в Україні мережі Агентств регіонального розвитку, визначення оптимальної організаційної структури та нормативного забезпечення їхньої діяльності;

6) розширення мережі навчальних закладів, центрів з підготовки кадрів для місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підвищення якості підготовки відповідних кадрів.

Необхідність утвердження і зміцнення тенденцій економічного зростання української економіки зумовлює потребу в обґрунтуванні базисних принципів, пріоритетів і форм втілення моделі подальших суспільно-економічних трансформацій на основі критичного аналізу реформ 1991-2004 рр. і, особливо, з урахуванням динамічної зміни внутрішньонаціональних та глобальних чинників впливу на розвиток економіки у стратегічній перспективі. Розробка моделі подальшої трансформації суспільства та економіки потребує, щонайменше, обговорення у наукових колах та громадськістю такого концептуального положення, як вибір між стратегією зростання для необмеженого споживання чи стратегією обмеженого зростання з метою збереження ресурсів для майбутнього.

Важливою компонентою моделі подальших перетворень є зовнішньоекономічна політика, багатовекторність якої об'єктивно зумовлена геоекономічними, історичними та економіко-психологічними чинниками. «Балансуючий» характер зовнішньоекономічної політики потребує гнучких, проте, чітко окреслених механізмів її втілення, зорієнтованих на посилення стратегічно конкурентоспроможних галузей і секторів економіки. У сфері міжнародного технологічного обміну слід говорити про розробку раціональної композиції протекціоністських та ліберальних засобів стимулювання інноваційної діяльності на всіх рівнях ієрархії управління економікою та щодо всіх сегментів міжнародного ринку технологій.

Досягнення стратегічних орієнтирів структурно-інноваційної перебудови економіки, поряд із загальнодержавною політикою, потребує активізації діяльності місцевих органів державного управління та господарюючих суб'єктів у інноваційній сфері шляхом розробки і впровадження регіональних цільових програм інноваційного розвитку. При цьому важливо забезпечити «відкритий» характер цих програм у зовнішнє середовище, зокрема через реалізацію інноваційної моделі транскордонного і внутрішньонаціонального

міжрегіонального співробітництва при обмеженнях на дотримання економічної, у тому числі технологічної, та екологічної безпеки країни. Таким чином можна забезпечити «проникаючу» («дифузну») інтеграцію у європейський економічний простір з максимальним збалансуванням інтересів регіонів країн-партнерів у стратегічній перспективі. Апробацію такої моделі варто здійснити у формі спеціального режиму міжнародного науково-технологічного співробітництва або міжнародного інноваційного кластеру з преференціями, закріпленими двосторонніми угодами і національним законодавством країн-партнерів.

Значна увага, яка приділяється проблемам розвитку регіонів в країнах Європейського Союзу, є підтвердженням того, що державна регіональна політика має розглядатися як один з найважливіших механізмів забезпечення стійкого економічного зростання та суспільної злагоди в Україні. Формування і реалізація державної регіональної політики з урахуванням досвіду та відповідно до стандартів регіональної політики європейських держав стане важливим кроком на шляху включення української економіки в європейський економічний простір та інтеграції України у Європейське Співтовариство.

У цьому контексті активна державна регіональна політика покликана сприяти мобілізації всіх регіональних ресурсів для забезпечення економічного зростання й поглиблення структурних економічних трансформацій в державі та зміцненню демократичних основ розвитку українського суспільства. Формування цілеспрямованої системи механізмів реалізації державної регіональної політики залежить від чіткого окреслення завдань для Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та місцевих органів виконавчої влади у даній сфері.

Стратегічними пріоритетами у сфері реалізації державної регіональної політики має стати вирішення наступних завдань.

1. Розроблення Державної стратегії регіонального розвитку на основі Стратегії соціально-економічного розвитку України та запровадження державного стратегічного планування регіонального розвитку. Загальнодержавний програмний документ щодо територіального розвитку держави повинен мати стратегічний характер, охоплювати всі найважливіші сфери територіального розвитку країни і стати методологічною базою для розробки планів соціально-економічного розвитку окремих регіонів країни та цільових державних регіональних програм.

2. Обґрунтування засад та системи конкретних механізмів державного регулювання регіонального розвитку в нових економічних умовах з метою мобілізації й ефективного використання їх ресурсного потенціалу та розбудови регіональної інфраструктури. Зокрема, запровадження механізмів державного стимулювання розвитку регіонів, підтримки розвитку депресивних територій тощо.

3. Законодавче визначення на засадах децентралізації оптимальної моделі управління на регіональному рівні, яка б визначала рівновагу між державними і виборними структурами. Запровадження механізмів економічної мотивації регіональних і місцевих органів влади до забезпечення випереджаючого соціально-економічного розвитку регіонів.

Конкретними завданнями у сфері регіональної політики на найближчу перспективу мають стати:

- проведення ревізії всіх чинних законодавчих актів у сфері регіональної політики і місцевого самоврядування;
- розроблення механізму концентрації та оптимізації потоків державних ресурсів, що спрямовуються у регіони;
- завершення реформування бюджетної системи та міжбюджетних відносин на засадах, визначених Бюджетним кодексом;
- запровадження механізму державного стимулювання розвитку регіонів;
- відновлення економічної бази малих населених пунктів;
- удосконалення законодавства у сфері функціонування спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку з метою підвищення їх ефективності та забезпечення їх функціонування відповідно до міжнародних принципів;
- запровадження механізму підтримки розвитку депресивних територій: порядок їх визначення, фінансування, моніторингу та контролю за реалізацією програм подолання депресивності;
- законодавче визначення основних засад транскордонного співробітництва;
- запровадження комплексного моніторингу розвитку регіонів на основі вдосконаленої системи регіональної статистичної інформації (включаючи розрахунок валового регіонального продукту - основного показника для міжнародних співставлень рівнів економічного розвитку регіонів);
- проведення реформи адміністративно-територіального устрою, розмежування повноважень і відповідальності між цент-

ральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування;

- розбудова в Україні мережі спеціальних інститутів регіонального розвитку - агентств регіонального розвитку для об'єднання та координації зусиль держави, місцевого самоврядування, бізнесу та громадськості щодо регіонального і місцевого розвитку;

- залучення наукового потенціалу до розробки проблем територіального розвитку, прогнозування, планування, управління і адаптації в українську регіональну політику найефективніших механізмів регіонального регулювання європейських країн.

Активна державна регіональна політика сприятиме мобілізації всіх регіональних ресурсів для забезпечення економічного зростання й поглиблення структурних економічних трансформацій в державі та зміцненню демократичних основ розвитку українського суспільства.